

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ТҰҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ – ЕЛБАСЫНЫҢ ҚОРЫ

ФОНД ПЕРВОГО ПРЕЗИДЕНТА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН – ЛИДЕРА НАЦИИ

THE FOUNDATION OF THE FIRST PRESIDENT OF THE REPUBLIC
OF KAZAKHSTAN – THE LEADER OF THE NATION

**Весенняя сессия молодых ученых социологов и
социальных работников Казахстана**

«МОЛОДЕЖЬ В НАУКЕ:

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ»

УДК 316.3

ББК 60.5

В 38

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

АБДИРАЙЫМОВА Г.С. – член Совета молодежной политики при Фонде Первого Президента Республики Казахстан - Лидера Нации, доктор социологических наук, профессор кафедры социологии и социальной работы КазНУ им. аль-Фараби

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР:

АМИТОВ С.А. – кандидат социологических наук, доцент кафедры социологии и социальной работы КазНУ им. аль-Фараби

В 38 **Весенняя сессия молодых ученых социологов и социальных работников Казахстана «Молодежь в науке: проблемы и перспективы»: Сб. статей.** (г. Алматы, 21 мая 2014 г.). – Алматы, 2014. – 144 с. – Каз., рус.

ISBN 978-601-294-204-0

В настоящий сборник вошли материалы Весенней сессии молодых ученых социологов и социальных работников «Молодежь в науке: проблемы и перспективы» (г.Алматы, 21 мая 2014 года).

Материалы предназначены для молодых ученых, исследователей, преподавателей, студентов и аспирантов, интересующихся проблемами развития современного общества.

УДК 316.3

ББК 60.5

ISBN 978-601-294-204-0

ISBN 978-601-294-204-0

© «Фонд Первого Президента Республики Казахстан – Лидера Нации», 2014

Сансызбаева А.Р., Абдирайымова Г.С.	97
Краткий очерк становления института усыновления в Казахстан: социо-исторический аспект	
Резвушкина Т.А.	103
Гендерный уклад в смешанном (казахско-русском) браке	
Саясат Айгерім	110
Қазақстан еңбек нарығындағы жас мамандардың алатын орны	
Сарсен Ч., Құнанбаева М.Н.	115
Психологические особенности ученической молодежи призывного возраста	
Сарыбаева И.С., Айдарбекова А.С.	120
Иппотерапия әдісінің даму тарихы	
Тұржанова Ә.	126
Мүмкіндігі шектеулі жандарды әлеуметтік қорғаудағы аумақтық әлеуметтік қызмет көрсету орталықтарының рөлі	
Федулов А.	130
Социология суицида: международная теория и практика предупреждения	
Шнарбекова М.К., Алданғарқызы А.	132
Отбасы және отбасы мәселелері жастар көзімен (социологиялық зерттеу негізінде)	
Сансызбаева А.Р., Абдирайымова Г.С.	139
Усыновление: Казахстан и мировой опыт	

По информации Комитета по правовой статистике и специальным учетам Генеральной прокуратуры РК в 2011 году в Казахстане было зарегистрировано 257 случаев и 592 попытки суицида.

Самыми распространенными причинами суицида эксперты называют эмоциональное и физическое насилие, невнимание родителей, травля со стороны ровесников, финансовые затруднения в семье.

Однако все же самоубийство можно назвать «неизъяснимый феномен в нравственном мире». Проанализировать это явление сложно. Каждое самоубийство индивидуально и затрагивает тысячи различных причин, как социальных, так и внутриличностных. Факторы, влияющие на выбор смерти перед жизнью, столь разнообразны, что восстановить душевное состояние самоубийцы просто невозможно, обычно все дело сводится к внешним причинам. Рассмотренные в данной работе теории отражают определенные точки зрения по этому вопросу, каждая по своему, но, тем не менее, решающее слово остается не за ними, а за человеком, который стоит на грани жизни и смерти.

Литература:

1. Поэзия Древнего Египта. (Спор разочарованного со своей душой).//Суицидология: Прошлое и настоящее: Проблема самоубийства в трудах философов, социологов, психотерапевтов и в художественных текстах.- М.,2001.- 475 с.
2. Камю А. Миф о Сизифе. Эссе об абсурде // Бунтующий человек.- М., 1990.- 56 с.
3. Дюркгейм Э. Самоубийство.//Суицидология: Прошлое и настоящее: Проблема самоубийства в трудах философов, социологов, психотерапевтов и в художественных текстах.-М.,2001.- 241 с.
4. За последнее десятилетие в Казахстане отмечается увеличение количества самоубийств среди молодежи.// <http://www.zakon.kz/4523073-za-poslednee-desjatiletie-v-kazakhstane.html>

Шнарбекова М.К.

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ

әлеуметтану және әлеуметтік жұмыс

кафедрасының оқытушысы

Алдангарқызы А.

«Әлеуметтану» мамандығының 2 курс студенті

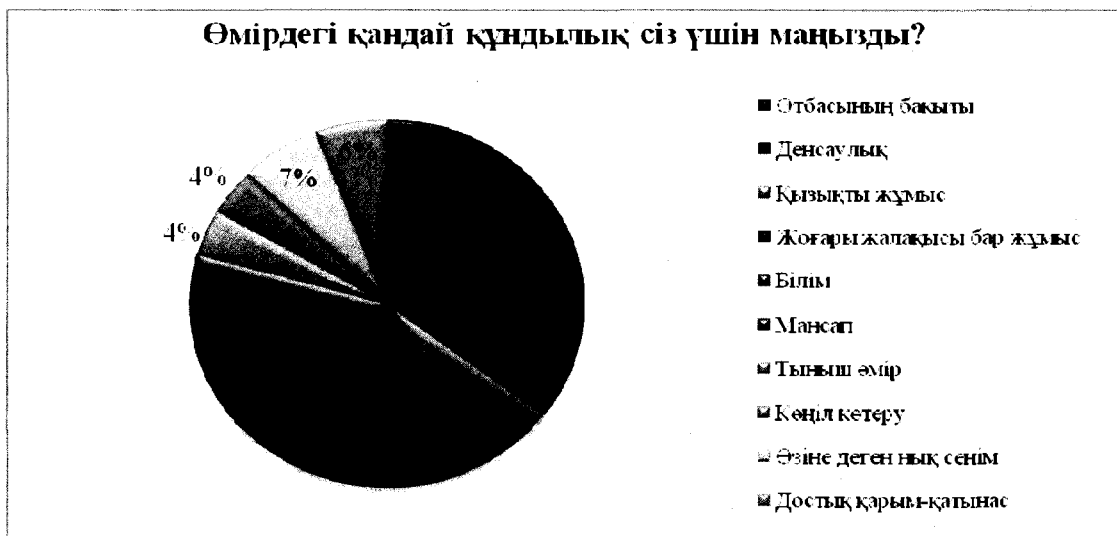
ОТБАСЫ ЖӘНЕ ОТБАСЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖАСТАР КӨЗІМЕН (СОЦИОЛОГИЯЛЫҚ ЗЕРТТЕУ НЕГІЗІНДЕ)

Әлеуметтану курсындағы «Неке және отбасы» тақырыбы барлық студенттерді қызықтыратыны анық және бұл заңдылық. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінде, болашақ әлеуметтанушылардан басқа мамандық студенттері 2-3 курста, яғни 19-20 жастарында әлеуметтану пәнін оқиды. Бұл кезде жастар отбасын құру туралы ойлана бастайды, олардың ішінде шамамен 5 %-ы тұрмыс құрғандары да бар. Сонымен қатар, қазіргі қоғамның даму шартында, отбасы институты өте қиын кезеңді бастан кешіріп отыр, елімізде заңды

некелердің саны азайып, ажырасулар саны, балалары жоқ немесе аз балалы отбасылар, некесіз туылған балалар саны көбеюде. Нарықтық қарым-қатынас пен экономикалық қиыншылық шарттарында, жастар арасында «неке және отбасы» институтына жаңа көзқарас қалыптасуда. Осындай көптеген отбасылық мәселелерді, қиыншылықтарды талдауда студенттер белсенді қатысып, оларды жақсы түсініп, өте үлкен қызығушылық танытуда. Сонымен қатар әлеуметтану пәні бойынша көп студенттердің өзіндік жұмыстарының тақырыптары «неке және отбасындағы мәселелерге» арналған.

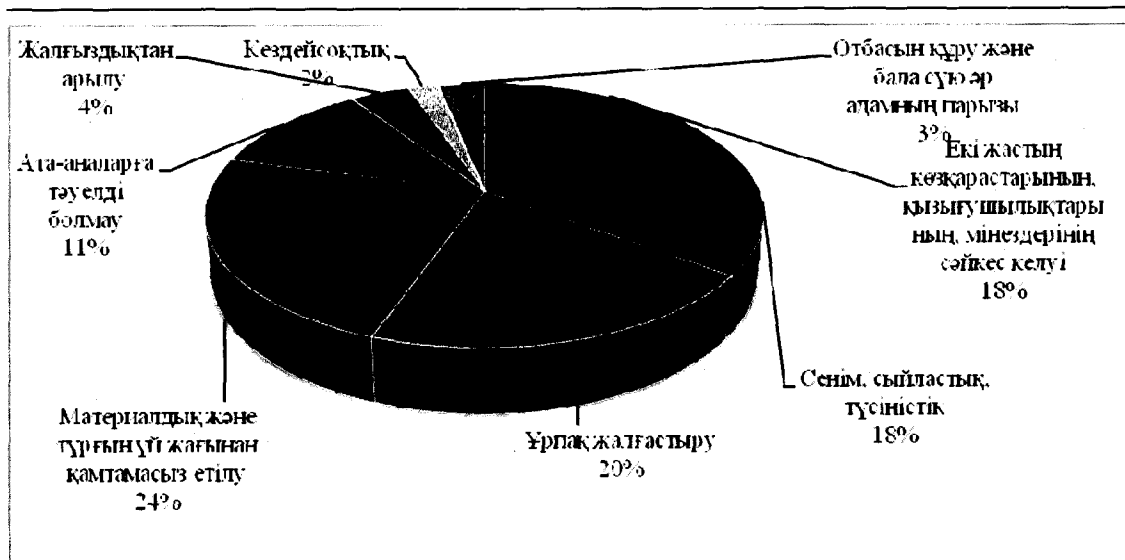
Осы жағдайларды ескере келе, социологиялық зерттеу жүргізу туралы ой туындады. Отбасы және отбасындағы мәселелер туралы студенттердің қызығушылықтары, көзқарастары жайлы жеке пікірлерін білу маңызды болды. 2-3 курс студенттері арасында әлеуметтанулық зерттеу жүргізілді. Зерттеу нәтижесі бойынша әр түрлі, көптеген қызықты жауаптар алынды, солардың бірнешеуіне көз жүгіртсек.

«Өмірдегі қандай құндылық сіз үшін маңызды?» деген сұраққа анкеталық сұрауға қатысқан респонденттердің басым көпшілігі, 19 % отбасының бақыты, 16 % денсаулық, 16 % жоғары жалақысы бар жұмыс және 15 % мансап деп жауап берген. Яғни ең біріншіден отбасы бақытты болса, басқа да құндылықтардың отбасында маңызды екенін 1-суреттен көруге болады.

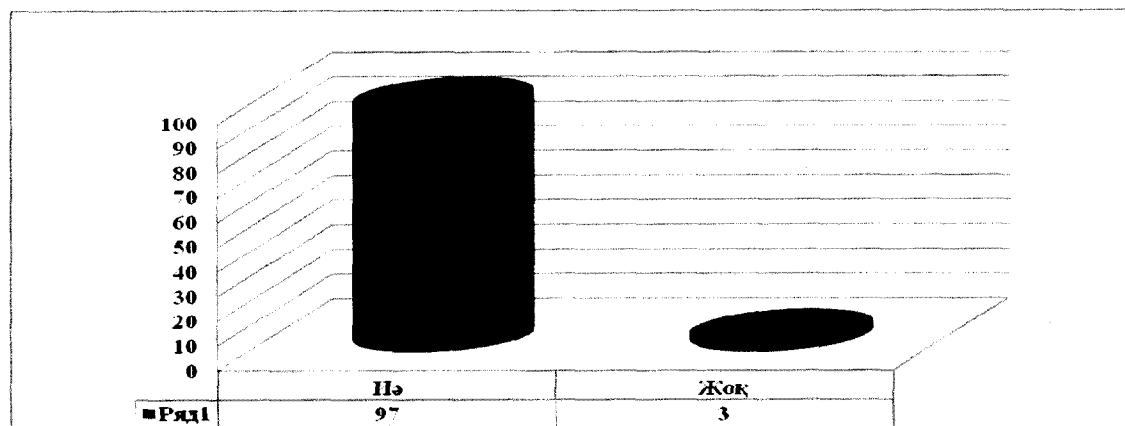
1-сурет. «Өмірдегі қандай құндылық сіз үшін маңызды?» сұрағына респонденттердің жауаптарын талдау

«Сіздің пікіріңізше, отбасын құрудың басты себебі қандай?» деген сұраққа респонденттердің көпшілігі, 24 % материалдық және тұрғын үй жағынан қамтамасыз етілу, 20 % ұрпақ жалғастыру, 18 % екі жастың мінездерінің сәйкес келуі және 18 % сенім, сыйластық, түсіністік деп жауап берген. Сонымен қатар, 11 % ата-анаға тәуелді болмау, 4 % жалғыздықтан арылу, 3 % отбасын құру және бала сүю әр адамның парызы деп көрсеткендерін нақтырақ 2-суреттен байқауға болады.

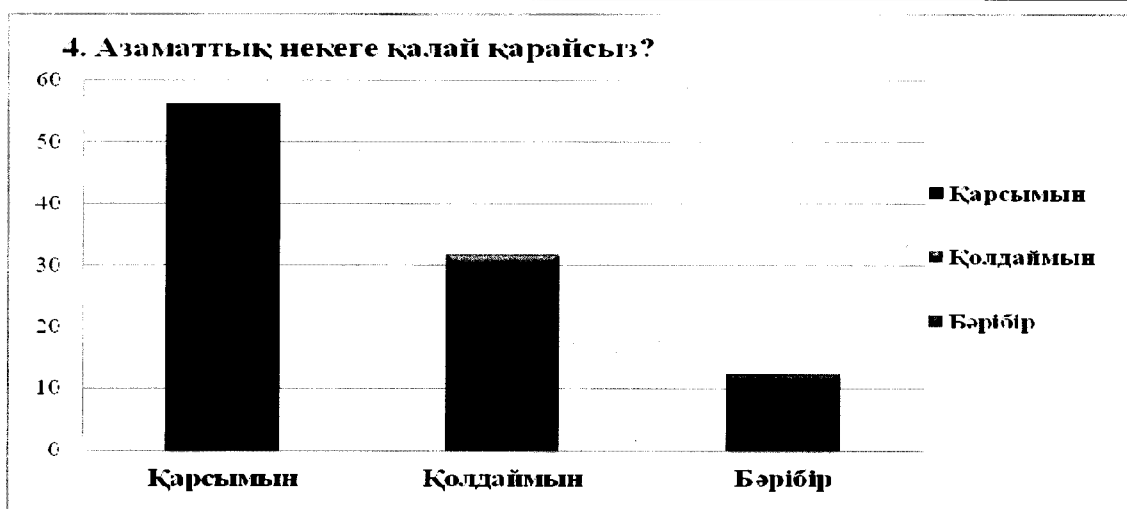
2-сурет. «Сіздің пікіріңізше, отбасын құрудың басты себебі қандай?» сұрағына респонденттердің жауаптарын талдау

«Ерте ме, кеш пе әрбір адам отбасын құруы керек дегенмен келісесіз бе?» сұрағына респонденттердің басым көпшілігі, 97 % иә деп және тек 3 % ғана жоқ деп жауап берген. Яғни бұдан байқайтынымыз, өмірде отау құру, бала тәрбиелеу, ұрпақ жалғастыру әрбір адам үшін міндетті парыз болып саналады.

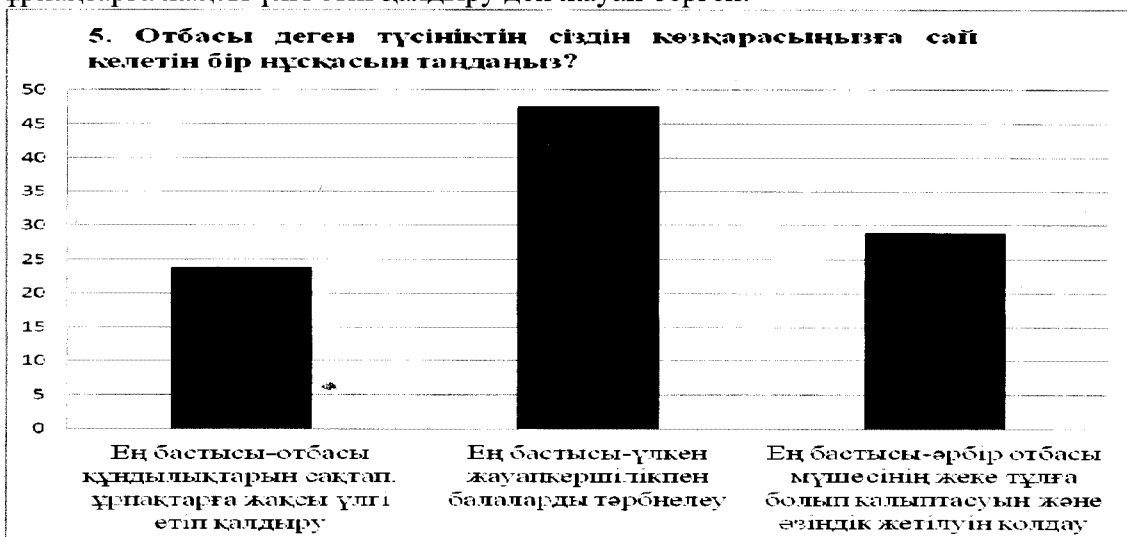
3-сурет. «Ерте ме, кеш пе әрбір адам отбасын құруы тиіс дегенмен келісесіз бе?» сұрағына респонденттердің жауаптарын талдау

4-суреттен анкеталық сұрауға ұатысқан респонденттердің 56% азаматтық некеге қарсы екендерін, 31 % қолдайтындарын және 12 % бәрібір екенін көруге болады, яғни көпшілігі азаматтық некеге қарсы.

4-сурет. Азаматтық некеге Сіздің көзқарасыңыз қандай? сұрағына респонденттердің жауаптарын талдау.

«Отбасы» деген түсінікке әркімнің көзқарасы әр түрлі. Анкеталық сұрауға қатысқан респонденттердің 49 % көзқарастары бойынша отбасы түсінігінің ең бастысы-үлкен жауапкершілікпен балаларды тәрбиелеу. Себебі, некеге тұрғаннан кейін бала сүю және оған жақсы тәрбие беріп, өсіріп-жеткізу, ұрпақ жалғастыру отбасындағы ата-ананың басты міндеттерінің бірі. Сонымен бірге «отбасы» түсінігіне 29 % респондент әрбір отбасы мүшесінің жеке тұлға болып қалыптасуын және өзіндік жетілуін қолдау, 24 % отбасы құндылықтарын сақтап, ұрпақтарға жақсы үлгі етіп қалдыру деп жауап берген.

Анкеталық сұрауға қатысқан респонденттер отбасының бақыты үшін, 20% ерлі-зайыптылардың басқалар үшін жеке қызығушылықтарын құрбан ете алуларына дайындығы, 18% ерлі-зайыптылардың некедегі жеке қызығушылықтарын сақтау, 18% ерлі-зайыптылардың бір-бірі үшін жаралып, ойларының бір жақты болуы, 17% ерлі-зайыптылардың бір-бірлерінің реніштерін кешіру және кемшіліктеріне түсіністік таныту, 15% ерлі-зайыптылардың бір-біріне деген ыстық сезімі және 12 % отбасында материалдық табыстардың

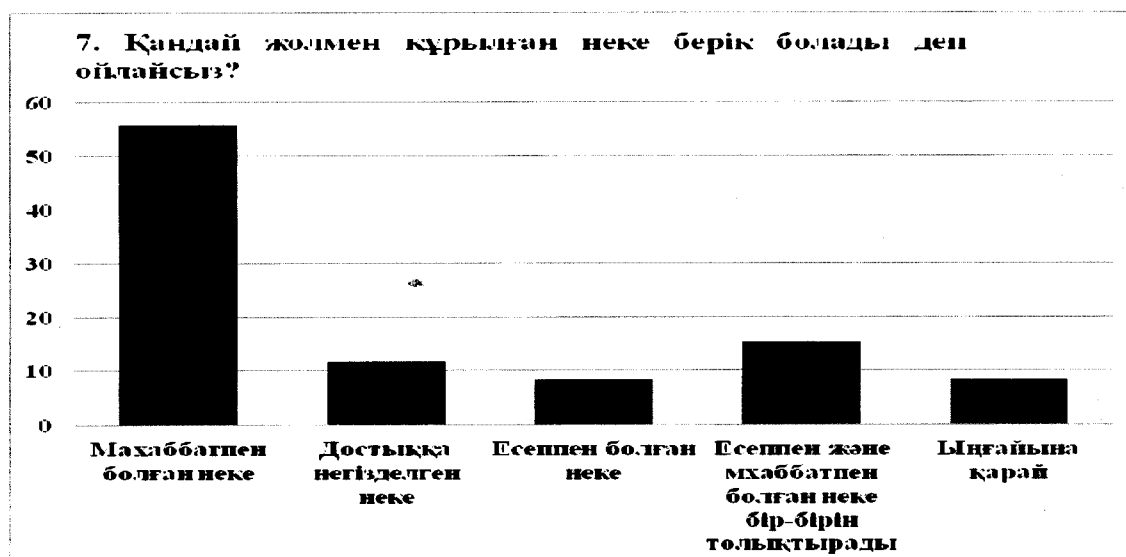
жеткілікті болуы деп жауап берген. Яғни, отбасының бақытты, берік болуы тікелей ерлі-зайыптыларға байланысты.

Кесте 1

«Отбасының бақыты үшін не маңызды?» сұрағына респонденттердің жауаптарын талдау.

Жауап нұсқалары	Процент
Ерлі-зайыптылардың бір-бірлерінің реніштерін кешіруі және кемшіліктеріне түсіністік таныту	16,7
Ерлі-зайыптылардың некедегі жеке қызығушылықтарын сақтау	18,3
Ерлі-зайыптылардың басқалар үшін жеке қызығушылықтарын құрбан ете алуларына дайындығы	20,0
Ерлі-зайыптылардың бір-біріне деген ыстық сезімі	15,0
Ерлі-зайыптылардың бір-бірі үшін жаралып, ойларының бір жақты болуы	18,3
Отбасында материалдық табыстардың жеткілікті болуы	11,7

«Қандай жолмен құрылған неке берік болады деп ойлайсыз?» деген сұраққа респонденттердің көпшілігі, яғни 56 % махаббатпен болған неке деп көрсеткен. Қалған респонденттердің 15 % есеппен және махаббатпен болған неке бірін-бірі толықтырады, 12 % достыққа негізделген неке, 9 % есеппен болған неке және 9 % ыңғайына қарай құрылған неке берік болады деп жауап берген. Алайда, респонденттердің жауабы бойынша, негізінен махаббатпен құрылған неке берік әрі бақытты болады.

6-сурет. «Қандай жолмен құрылған неке берік болады деп ойлайсыз?» сұрағына респонденттердің жауаптарын талдау.

«Отбасылық өмірдің кемшілікті жақтары қандай деп ойлайсыз?» деген анкеталық сұраққа респонденттердің берген жауаптары: 33 % отбасы-ерлі-

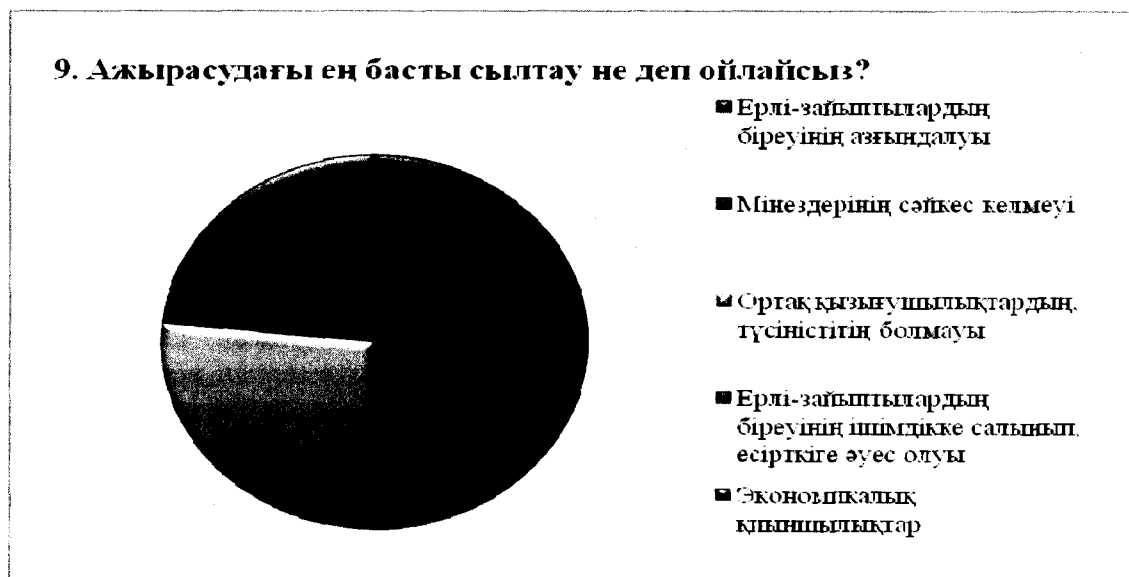
зайыптылардың бостандығының маңызды және міндетті шектеуі, 22 % отбасын материалдық тұрғыдан қамтамасыз ету үшін өте көп еңбек ету керек, 17 % жанұялық өмір кәсіби тұрғыдан өсуге кедергі жасайды, 13 % отбасылық өмірде тұрмыстың мәні өте зор, 10 % отбасылық өмірде біркелкілік басым, 5 % отбасылық өмір шексіз жауапкершілікті талап етеді.

Кесте 2

«Отбасылық өмірдің кемшілікті жақтары қандай деп ойлайсыз?» сұрағына респонденттердің жауаптарын бөлу.

Жауап нұсқалары	Процент %
Отбасы-ерлі-зайыптылардың бостандығының маңызды және міндетті шектеуі	33,3
Жанұялық өмір кәсіби тұрғыдан өсуге кедергі жасайды	16,7
Отбасылық өмірде тұрмыстың мәні өте зор	13,3
Отбасылық өмірде біркелкілік басым	10,0
Отбасын материалдық тұрғыдан қамтамасыз ету үшін өте көп еңбек ету керек	21,7
Отбасылық өмір шексіз жауапкершілікті талап етеді	5,0
Барлығы	100,0

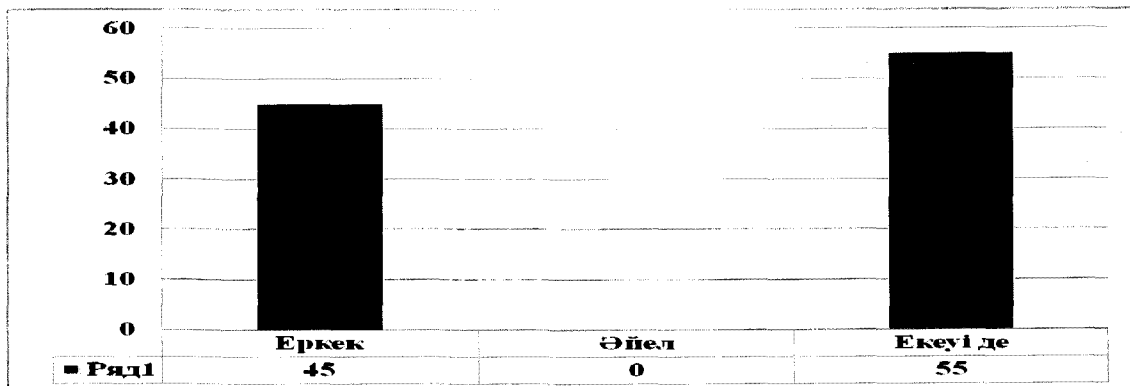
Анкеталық сұрауға қатысқан респонденттердің 30%-ы ажырасудың басты себептеріне ерлі-зайыптылардың біреуінің азғындалуын, ортақ қызығушылықтардың, түсіністіктің болмауы - 26%, мінездерінің сәйкес келмеуі - 20%, ерлі-зайыптылардың біреуінің ішімдікке салынып, есірткіге әуес болуы - 12% және экономикалық қиыншылықтарды - 12 %-ы жатқызған.

7-сурет. «Сіздің пікіріңізше ажырасудың басты себептері» сұрағына респонденттердің жауаптарын бөлу.

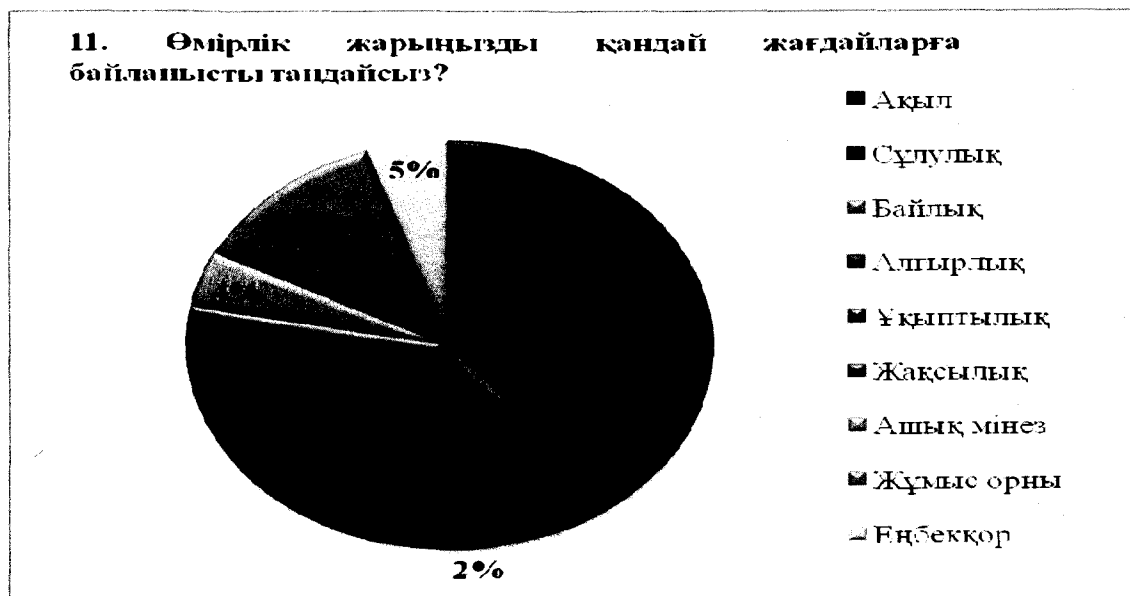
«Ерлі-зайыптылардың қайсысы отбасын материалдық жағынан қамтамасыз ету керек деп ойлайсыз?» деген сұраққа респонденттердің 55 % еркек те, әйел де

отбасын материалдық жағынан қамтамасыз ету керек десе, 45 % тек еркектер деп жауап берген. Бір қызығы, 8-суреттен карасак, тек әйелдер деп ешкім жауап бермеген. Яғни, отбасының ең басты асыраушысы, материалдық жағынан қамтамасыз етуші ол – еркек, ал сол табысты ұқсататын – әйел.

8-сурет. «Ерлі-зайыптылардың қайсысы отбасын материалдық жағынан қамтамасыз ету керек деп ойлайсыз?» сұрағына респонденттердің жауаптарын бөлу.

Анкеталық сұрауға қатысқан респонденттер өмірлік жарын: 24 % сұлулығына, 15 % ақылдылығына, 15 % ұқыптылығына, 14 % жақсылығына, 13 % жұмыс (оқу) орнына, 8 % еңбекқорлығына, 4 % ашық мінезіне және 2 % алғырлығына байланысты таңдайды екен.

9-сурет. «Өмірлік жарды таңдауда бірінше кезекте неге мән берер едіңіз?» сұрағына респонденттердің жауаптарын бөлу.

Қазіргі отбасы өзімен - өзі қайнап жатқан әлем. Ал ол болса – көптеген жақсылықтар, қателіктердің жемісі. Бүгінгі күні отбасы әлеуметтік институт ретінде, әлеуметтік мәдени өзгерістер ішінде маңызды орын алып отыр. Қоғам отбасының қарапайым түрде көбеюі мен жаңа ұрпағын әлеуметтендіру қызметін орындауы кезіндегі мұқтаждығын, мүдделігін білуі қажет. Әлеуметтік институт

ретінде тек отбасы ғана қоғамды еңбек ресурстарымен, әлеуметтік рөлді орындаушылармен қамтамасыз етеді. Отбасы қоғамның бір институты болғандықтан әрқашан үздіксіз қозғалыста болады. Сондықтан бұл маңызды салалардың бірі болып және әлеуметтік жұмыстың басты объектілерінің бірі болып табылады. Отбасы өмірі рухани және материалдық үрдістермен анықталады. Отбасы арқылы адамдардың үрпақтары жиынасып отырады. Отбасы, оның құрылымы мен қызметі тікелей қоғамның қатынастарына толығымен тәуелді. Отбасы – ол алғашқы және негізгі қоғамдық орта, опымен адамзат байланысады және ол моральдық баға жүйесін, тәртіп нормасын қалыптастырады, сонымен қатар, қоршаған орта және өмір жолында кездесетін құбылыстың маңызы туралы білімді жеткізеді. Зерттеу нәтижелері көрсетіп отырғандай, жастар арасында отбасы құндылығы маңыздылығын жоғалтқан жоқ және патриархалдық көзқарастар сақталған. Жастар көбіне заңи бекітілген және сүйіспеншілік пен махаббатқа негізделген отбасы берік және бақытты болады деп ойлайды. Осындай көзқарастардың болуы қуантарлық жағдай.

*Сансызбаева А.Р. студентка 4 курса специальности
"Социальная работа" кафедры социологии и
социальной работы КазНУ им. аль-Фараби
Научный руководитель: профессор Абдирайымова Г.С.*

УСЫНОВЛЕНИЕ: КАЗАХСТАН И МИРОВОЙ ОПЫТ

В Послании Президента Назарбаева Н.А. народу Казахстана "Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее" отмечено "следует дать новые импульсы развитию все казахстанской культуры. Следует разработать долгосрочную Концепцию культурной политики. В ней надо обозначить меры, направленные на формирование конкурентоспособной культурной ментальности казахстанцев, развитие современных культурных кластеров. Надо усилить внимание нашим гражданам с ограниченными возможностями. Для них Казахстан должен стать безбарьерной зоной. Позаботиться об этих людях, которых немало, – наш долг перед собой и обществом" [1]. В этом аспекте, развивая идею Президента в области социальной политики, можно отметить и важную для общества проблему, связанную с формированием казахстанской культуры усыновления.

Основным нормативным правовым актом, регулирующим вопросы усыновления в Казахстане, является Закон «О браке и семье»[2], который обеспечивает защиту прав и интересов семьи, определяя ее развитие приоритетным направлением государственной социальной политики. За 2012 год в 204 учреждениях для детей-сирот и детей, оставшихся без попечения, по данным Министерства образования и науки РК проживают и воспитываются 18198 детей, из которых 2105 детей- в домах ребенка системы здравоохранения, в 19 детских домах системы социальной защиты населения- 1294 ребенка, в 159 организациях системы образования -14799.

На сегодняшний день в детских домах живут и воспитываются 80% детей - социальных сирот (дети при живых родителях), но только 25,5% подлежат усыновлению, поскольку у остальных детей есть родители, которые временно не могут выполнять свои родительские обязанности (находятся в тюрьмах и др.). Основными причинами увеличения детей-сирот при живых родителях является